

Dönem : 1
Toplantı : 4

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 982

Ceza ve infaz kanunu tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/850)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71 - 122/2128

18 . 5 . 1965

Millet Meclisi Başkanlığına

Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 14 . 5 . 1965 tarihinde kararlaştırılan «Ceza ve infaz kanunu tasarısı» gerekçesi ile birlikte sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Başbakan

Suad Hayri Ürgüplü

GEREKÇE

Cezaların infazında, toplumun intikam duygularını tatmin ve cezanın ibret olma esasını öngören eski Ceza Hukuku anlayışı bugün tamamen terk edilerek; yerine, suç işliyenleri kişiliğine uygun terbiye, eğitim ve çalışma yollarıyla ıslah edip, kendilerini topluma yararlı birer unsur haline getirme ilkelerine dayanan bir infaz sistemi, bütün Batı ülkeleri tarafından benimsenmiş bulunmaktadır.

Ceza evinden çıktıktan sonra, nadim ve ıslah olmuş suçlunun izlenmesi ve korunması da bu sistemin kapsamı içine girmektedir.

Esasları bu olan bir infaz sisteminde, konu bütün ağırlığı ile yine ceza evlerinde toplanmakta ve ıslah problemi yanında ceza evlerinin iç güvenliği, hükümlü ve tutukluların sağlıklarının korunması ve kendilerine asgari hayat şartlarının sağlanması, başta gelen hususlardan bulunmaktadır.

Memleketimizde de önemli ve önemli olduğu kalar ivedilikle çözümlenmesi gereken konulardan biri, şüphesiz ki, cezaların infazı ve ceza evleridir.

Genel olarak, yılda 250 - 300 bin kişinin ceza evlerine girip çıktığı ve her an ortalama 45 - 50 bin şahsın ceza evinde bulunduğu göz önüne alınırsa, daha ayrıntılarına girmeden konunun ne kadar önemli olduğu ilk bakışta ortaya çıkar.

Evvelece, birçok ülkelerde uygulanan terhibi sistemin ıslah konusunda yararlı olmadığı uzun denemelerden sonra anlaşılınca, bu hususta yeni metotlar araştırılmış ve 1857 yılında Norfolk'da denenilen, bilâhara 1880 yılından itibaren Doğu İrlanda'da uygulanan «tedrici serbestî sistemi» zamanla bütün dünyaya yayılmıştır.

1929 yılında bizde de hapisanelerin idaresi diğer uygar ülkelerde olduğu gibi Adalet Bakanlığına intikal etmiş ve böylece infazın ilmi bir sistem dâhilinde inkişafına bu tarihten itibaren başlanmıştır. Ancak hürriyeti bağlayıcı cezalarda tedrici serbestî sistemine 3038 sayılı Kanunla geçilmiştir.

Bilindiği gibi, 3038 sayılı Kanunla değiştirilen Türk Ceza Kanununun 13 ve sonraki maddeleri, tedrici serbestî sistemini kabul ederek, infazı dört devreye ayırmıştır.

Birinci devrede, cezanın yirmide birine eşit bir sürenin geceli gündüzlü, yalnız olarak hücrede geçirilmesi kabul edilmişti.

İkinci devre, hükümlünün yalnız geceleri tecrit edilmesini, gündüzleri diğer hükümlülerle birlikte bunlarla, çalışmalarını gerektiriyordu.

Üçüncü devre; hükümlünün, mevcut talimatname ile tesbit edilen vasıf ve şartları haiz olması halinde, iş esası üzerine kurulu ceza evinde geçireceği müddet olup, bu devrede geçen her üç gün, dört günlük mahkûmiyete karşılık sayılıyordu.

Dördüncü devre; geri kalan müddeti teşkil edip, bu devrede geçen her gün, iki mahkûmiyet gününü karşılıyordu.

Ayrıca, hükümlüye meşrutat tahliye hakkı da tanınmıştı, dördüncü devreye geçen hükümlü, belirli bir süre bu devrede kaldıktan sonra meşrutat tahliyesini isteyebilirdi.

Ancak, hemen ilâve edilmek gerekir ki, bu sistemin uygulanmasında, dört devreyi bünyesinde toplayabilecek yeteri kadar ceza evi bulunmadığından bir ve ikinci devrelerin infazına dair olan kanun hükümleri, yeni ceza evleri kuruldukça peyderpey uygulanmak üzere 3112 sayılı Kanunla geriye bırakılmıştı.

Hal böyle iken, 1950 den önceki yıllarda, başta adam öldürme eürümleri olmak üzere, diğer suçların da önemli oranda artması karşısında, gerek Ceza Kanunu hükümlerinin ve gerekse infaz sisteminin şiddetlendirilmesine ihtiyaç duyularak, 6123 sayılı Kanunla Türk Ceza Kanunu tadil edilirken, infaz sistemimiz de değiştirilmişti.

Ezeliyle, ağır hapis cezasının infazı üç devreye tabi tutularak hapis ve hafif hapis cezalarında, birinci devreye ait hükümler ayrı kalmak üzere, diğer devre hükümlerinin bu cezalara da uygulanması öngörülmüştür.

Birinci devrede; hükümlü, iki aydan aşağı ve bir seneden yukarı olmamak üzere cezasının onda birine eşit bir süre geceli gündüzlü ve yalnız olarak bir hücrede bırakılırdı.

İkinci devre; tutukluluk ve birinci devre uygulandığı takdirde, bu devrede geçen süre çıktıktan sonra geri kalan cezanın yarısı olarak kabul ediliyordu.

Üçüncü devre, geri kalan müddet olup, bu devreye belirli suçlardan mahkûm olanlardan yaş ve beden kabiliyetleri müsait ve bakiye cezaları bir seneden fazla bulunanlar geçebiliyordu.

Bu sisteme misal olarak; 20 yıl ağır hapis cezasına hükümlü bulunan bir kimse, iki sene üç ay şartla bırakılmadan yararlanarak, 17 sene 9 ay infazdan sonra; aynı süre hapiste ise, 17 nei sene tahliye ediliyordu.

Ancak, Türk Ceza Kanununda yapılan değişikliklerle; ceza müddetlerinin artırılması yanında, yaş ve tahfif sebepleriyle yapılan indirimlerin de azaltılması ve içtimada toplama sisteminin uygulanması sonucu, iki yıl içinde hükümlü ve tutuk sayısı 33 250 den 1955 yılında 46 bine yükselmiş, diğer taraftan firar, yaralama ve öldürme vakaları ile idareye karşı toplu hareketler çoğaldığından, ceza evlerinde istenen güvenliğin yeniden sağlanması için, ilmi bir esasa dayanan bu sistemin de yeniden değiştirilmesi zorluğu kendini göstermiştir.

Tadilden önce iyi halli hükümlülerin kanuni tenzilattan faydalanmaları, uygulamada başarıya ulaştığı ve toplum için olumlu sonuçlar elde edildiği göz önüne alınıp, 1957 yılında yürürlüğe giren 6988 sayılı Kanunla, geçmişe de yöneltilmek suretiyle, T. C. Kanununun 13, 16, 17, muvakkat 1 ve 2 nei maddeleri yeniden değiştirilerek, bugünkü sisteme ulaşılmışsa da, bu düzen dahi arzulanan yeniliği getirememiş ve uygulamada bazı önemli sakıncaların doğmasına sebep olmuştur.

Sözü edilen kanunla, 6123 sayılı Kanunun kabul ettiği bir yıllık hücre müddeti sekiz aya indirilmiş, müebbet ağır hapis cezasıyla mahkûm edilmiş olanlar ve bakiye cezaları bir yıldan az bulunanlar dışında, diğer bütün suç faillerine istifade hakkı tanınmış ve istifade oranı ağır hapiste üçüncü devrenin 3/4 ü yerine yarısı, hapis ve hafif hapiste 2/3 ü yerine, 1/3 ü olarak ve yararlanma müddeti asıl cezanın 1/4 ünden aşağı olmamak üzere bir değişiklik yapılmasıyla yetinilmiştir.

Memleketimizde halen 894 aded birinci devre infaz hücresi bulunmakta, bu durum karşısında ağır hapis cezasına hükümlü olanlardan ancak 15 sene ve daha yukarı süre ile hükümlü bulunanlar hakkında birinci devre hücre cezası tatbik edilmektedir.

8 aya kadar varabilecek hücre müddetinde, kendi başına terk ve teerit edilen hükümlünün devamlı suçunu düşünmesi veya mizacına göre yaptığı ile iftihar etmesi yahut da sorumluluğu topluma yüklemek gibi, değişik ruh hallerine kapılması ve özellikle pişmanlık yerine isyan hissini duyması, hücre sistemini islah prensipleri ile bağdaştıramamış bunun yanında hükümlünün sağlığı üzerinde yaptığı etki bakımından da, hücre devresinin sakıncalı olduğu kabul edilmiş bulunmaktadır.

Kaldı ki bugün bizde uygulanan hücre devresi sistemi, bütün Batı ülkeleri tarafından yavaş yavaş terk edilmekte, yalnız müşahade devresi sonunda, islahı kabil olmayan ve bulunduğu ortam için tehlike teşkil eden hükümlüler hücreye alınmakta veya disiplin yönünden hücre cezası uygulanmaktadır.

Yapılan bütün bilimsel denemelerin ve uygulamaların verdiği sonuçlara göre, hükümlünün münhasıran dış etkilerle islahaya sevk edilmesi mümkün görülmemektedir. Ne sıkı bir disiplin ve ceza tehdidinin ve ne de yumuşak telkinlerin tesiri, hükümlüleri iyi halli bir insan yapmağa yetmemekte ve onları bu yola yöneltebilmek için kendi iradelerini ve arzularını da hâkim kılmak gerekmektedir.

Amaç, hükümlünün iç varlığına nüfuz ederek onu islah etmek, bir daha suç işlemesinin önüne geçmek ve kendisini topluma yararlı bir fert olarak serbest bırakmak olduğuna göre hükümlüyü islahaya yöneltmede, bu işin kendi iradesiyle yapılmasını sağlamak gerekmektedir. Bu ise prensip itibariyle bütün uygar ülkelerde kabul edilmiş bulunan infazın tedrici bir şekilde yumuşatılması ve hükümlünün ceza süresinde kazandırılması suretiyle kabil olmaktadır.

Bugün yürürlükte olan 6988 sayılı Kanunun, üçüncü devrede istifade hakkı tanınmıştır.

Diğer taraftan Türk Ceza Kanununun değişik 74 ncü maddesi, muhtelif hürriyeti bağlayıcı muvakkat cezalara mahkûmiyet halinde, bu cezaların ayrı ayrı çektirileceğini ön gördüğünden, uygulamada bu hükmün gereği olarak, iş esası üzerine kurulu yeni ceza evine seçilmiş bir hükümlünün henüz infaz edilmemiş ve ceza miktarı itibariyle, müstakillen yeni ceza evinde infazı mümkün olmayan ayrı bir mahkûmiyet bulunması halinde, birinci cezasından dolayı meşruten tahliye edilmesinden sonra, ikinci cezasının infazına başlanılmak üzere kendisi yeni ceza evinden alınıp, tekrar genel ceza evine konulmaktadır.

Bu durumda, evvelce iyi halliliği tesbidedilerek şartla salıverilen hükümlü, tekrar islah edilmek üzere bir veya ikinci devreye geri döndürülerek, müterakki sistemde kendiliğinden bir gelişme hâsıl olmaktadır.

Diğer bir deyimle, hakkındaki işlem tedricen hafifletilerek, nihayet islah edildiği kabul edilip, şartla salıverilen hükümlü, tekrar eskisinden daha ağır bir muameleye tâbi tutulmaktadır.

Ayrıca, yeni ceza evlerinden merkez ceza evlerine iade, inzibatî bir ceza olduğundan, dolayısıyla diğer bir gelişme yaratılmaktadır.

Keza yaşları itibariyle haklarında T. C. K.nun 54 ncü maddesi uygulanan küçüklerin çocuk islah evinde cezaları infaz edilirken, burada işlemiş oldukları suçlarından dolayı mahkûmiyetleri ve yaşları bakımından da 55 nei maddenin tatbiki halinde, 54 ncü madde ile hükmolunan cezanın tamamını islah evinde çekmesinden sonra 55 nei maddeye göre hükmolunan cezanın çocuk ceza evinde infazı cihetine gidilmektedir.

Her şeyden evvel çocuk islah evi ve bu nevi suçların mevcudiyeti ve suçluların ortada dolaşmaları sebebiyle ifsadedilmiş ve islah faaliyeti bundan büyük zarar görmüş olmaktadır.

Üçüncü devreye geçtiği halde, muhtelif sebeplerle yeni ceza evlerine sevki mümkün olmayan ve meşruten tahliyesi yaklaşmış olan hükümlülerin şartla salıverilmesi için, muhakkak surette yeni ceza evlerine sevkleri gerekmektedir. Her sene miktarı bir hayli yekûna bağlı olan bu gibi hükümlüler, ekseriya tefrik olundukları yeni ceza evlerine gelişleriyle birlikte, tahliyeleri cihetine gidilmekte ve böylece fuzuli olarak ulaştırma ve yollama giderlerinin sarfına ve hem de

kısa bir müddet içerisinde yeni ceza evinde faydalı olamayacağı için, iyi halliği yönünden maksat hâsıl olmadan tahliyesine ve bir yandan da döner sermayenin zarar görmesine sebebiyet verilmektedir.

Kanunumuz, ikinci devre hükümlülerini çalıştırmayı mecbur kıldığı halde, merkez ceza evlerinin büyük bir kısmı işyurtları ve atölyelere sahip olmadığı için kanunun bu âmir hükmü yerine getirilememektedir. Böylelikle sayısı 20 bine ulaşan insan gücü değerlendirilememekte ve âtil bir vaziyette dört duvar arasında terk edilmiş bulunmaktadır.

Gerçi muvakkat 2 nci madde delâletiyle, 2 nci devrenin 1/4 üni ikmal eden hükümlülerin kamu hizmetlerinde ve hattâ hususi sektör nezdinde çalıştırılması mümkünse de, maddedeki vuzuhsuzluk bâzı tereddütlere sebeb olmuş, ayrıca bu durumda hükümlülerin dış muhafazalarında bâzı imkânsızlıklar da, konunun değerlendirilmesine engel olmuştur.

Son zamanlarda, ileri bir hamle diye vasıflandırılan ve uygulamada olumlu sonuçlar veren, hükümlülerin ceza evi dışında çalıştırılmaları da, üzerinde önemle durulacak bir husus olmaktadır.

Bu açıklamalarla, şimdiye kadar Türk Ceza Kanununun infaza ilişkin hükümlerinde yapılan değişikliklerin, beklenen faydaları sağlayamadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bugün, diğer ülkelerin ceza ve infaz kanunlarında hürriyeti bağlayıcı cezaların uygulama şekilleri değiştirilerek;

«Cezaların şahsileştirilmesi prensibine paralel olarak, infazın da şahsileştirilmesi kabul edilmiş,»

«Yukarıda belirtildiği üzere, hücre sistemi kaldırılmış,»

«Hükümlünün ahlâki temayülünü, hakkında tatbiki gereken ıslah rejimini tâyin ve tesbit etmek üzere bir müşahede devresinin tesisi,»

«Kapalı ceza evleri yerine, açık ve yarı açık müesseselerin artırılması»

«Süratle çoğalmakta olan hükümlü adedi yanında, malî kaynakların daha verimli kullanılması, insan gücünün değerlendirilmesi ve çalışmanın bütün kötülükleri önleyecek bir ıslah vasıtası olduğu esasından hareketle, hükümlerin tamamına şâmil bir çalışma sisteminin ikamesi»

«Bâzı hallerde hükümlülere izin hakkının tanınması»,

Gibi hususlar değişik şekilleriyle kabul edilmiş, ayrıca ifade edilen bu değişiklikler yanında;

«Kısa süreli hapis cezalarında, suçlunun kendi kendisini ıslaha imkân verme ve mümkün olduğu kadar bu cezalar yerine elâstiki bir para cezası veya buna paralel diğer tedbirlerin uygulanması»,

«Bir daha suç işlemeyeceği kanaatini hâsıl eden hükümlülerde tecil süresinin genişletilmesi»,

Gibi hususlara da mevzuatta yer verilmiş bulunmaktadır.

Diğer taraftan, hükümlünün ıslahı konusu ile ilgili olarak;

«Özellikle ceza evi personelinin, tanımlanan ıslah ilkesine uygun, yetenekli yetiştirilmeleri»,

«Ceza ve ıslah evlerinde özel servislerin kurulması»,

Gibi sorunlar da önemle ele alınmış bulunmaktadır.

Bütün Batı ülkelerin ceza ve infaz mevzuatı ve memleketimiz gerçekleri göz önünde tutulmak suretiyle hazırlanan bu tasarıda da, genel olarak yukarıda özetlenen prensipler benimsenmiş bulunmaktadır.

Tasarının maddelerine ilişkin gerekçe kısmına geçmeden önce, memleketimizde halen uygulanmakta olan sistemin malî yönleri ve hükümlü miktarı hakkında bâzı bilgiler verilmesi de gerekli görülmüştür.

1963 yılında ceza evlerindeki mevcut 172 764 olup, bunun yüzde kırkına tekabül eden 70 690 ını tutuklular teşkil etmektedir. Geri kalan 102 070 hükümlüden 79 614 ü yani yüzde yetmişsekizini altı aydan az cezaya hüküm giymiş olanlardır. Kısa süreli cezaya mahkûm olanların ceza evlerinde geçirdikleri ortalama süre de üç aydan azdır.

Diğer taraftan bir hükümlü veya tutuklunun bütçeye yüklediği bir yıllık malî külfet 1 624 Türk Lirası bulunmakta, günlük itibariyle de 4,45 Türk Lirasını karşılamaktadır. Tesbit edilen

bu miktar 50 Amerikan senti veya 4 İngiliz şlingine eşittir. 1964 bütçesinde ceza evleriyle ilgili tahsisat 66 627 000 Türk Lirasıdır. Altı aydan az cezaya mahkûm edilenler ortalama ceza evinde 70 gün kalır. Ve 1964 yılı bütçesindeki rakamlar 1963 yılı hükümlü sayısına tatbik edilirse, kısa süreli hapis cezasına mahkûm olanların tahmil ettikleri masrafın 30 milyon Türk Lirası veya en aşağı bir tahmin ile 20 milyon Türk Lirasından daha az olacağı sonucuna varılır.

Fransa, İngiltere, Federal Almanya, İtalya ve İspanya Devletlerinin nüfusu, Türkiye nüfusundan fazla olduğu halde, ceza evlerimizdeki mevcut bu memleketlerin her birinden fazladır. Şayet ceza evlerindeki nüfus, umumi nüfus miktarındaki artış oranında yükseldiği takdirde 1975 yılında Türkiye'nin küçük, orta ve büyük olarak tavsif edilebilecek ceza evlerindeki mevcudu, sırasıyla 234 bin, 239 bin, 245 bin olacaktır. Bu rakamlardan yine sırasıyla 109 512, 111 852, 114 600 diğer bütün faktörler aynen kalmak şartıyla, kısa süreli hapis cezasına hükümlü bulunanları teşkil edecektir ki, ceza evindeki günlük masrafın her hükümlü için 4.45 Türk Lirası olarak muhafazası çok ağır olmakla beraber, bu miktarda bir değişiklik olmadığı takdirde bile, hükümlüler için harcanecek miktarın büyük bir malî külfet ve güçlük arz edeceği aşikâr bulunmaktadır.

Bu aşırı ve geniş ölçüdeki faydasız masraflar sebebiyle, iş esası üzerine kurulu ceza evlerinde uygulanan terbiye ve ıslah metotları ve özellikle çalışma sistemi, bizzarure diğer genel ceza evlerine yönetilemeyecektir.

Madde 1. — Türk Ceza Kanununun 1 nci kitabının 2 nci babında yer alan 12 ve mütaakıp maddelerde cezaların infaz şekilleri gösterilmiş bulunmakta ise de, zamanımızın yeni ceza kanunlarının benimsenmiş oldukları ve olumlu sonuçlar veren sisteme uyulmak suretiyle hürriyeti bağlayıcı cezalar ile para cezalarının ve emniyet tedbirlerinin niteliklerini belirten ve bu cezaların yeni bir infaz şekli ve suretlerini kapsıyan «Ceza ve infaz kanunu» tasarısında, infaz yönünden cezalar üçe ayrılmış ve özellikle hürriyeti bağlayıcı cezalar «Uzun ve kısa süreli» olmak üzere ikiye tefrik edilmiş bulunmaktadır.

Diğer bir deyimle, Türk Ceza Kanununda sayılan cürümlere mahsus cezalarla, kabahatler için mevzu cezalar aynen bırakılmış, yukardaki tasnif sadece infaz yönünden ele alınmıştır.

Madde 2. — Bu maddede, T. C. K. nun 12 nci maddesinde yer almış bulunan tarife ve cezanın infazı hususundaki esasa bağlı kalmak suretiyle, ölüm cezasının tarifi yapılmış ve infaz şekli gösterilmiştir.

Maddede, ölüm cezasının tüzükte tesbit edilecek esaslar dâhilinde, gizli şekilde infazı kabul edilmiştir.

Madde 3. — Uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar müebbet veya muvakkat diye ikiye ayrıldığı gibi, yine infaz bakımından altı aya kadar (altı ay dâhil) hürriyeti bağlayıcı cezalar da «kısa süreli» addolunmuştur.

Madde 4. — Cezaların şahsileştirilmesi prensibinin yeni bir uygulama şekli olmak üzere, bu maddede sevk edilmiş olan hükümlülerle; cezaların aynen tatbiki sonucu, ceza evlerinde hapsedilmek suretiyle hükümlülerin ıslahı yoluna gidilmesinden ibaret bulunan eski sistem terk edilerek, onun yerine kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalarda suçluyu kendi denetim ve gözetimi altına koymak ve bu hususta hâkimin takdir yetkisini de genişleterek gerekli gördüğü takdirde, bu kabül hürriyeti bağlayıcı cezalar yerine, sözü geçen maddede sayılan tedbirlerden birinin uygulaması öngörülmüş, böylece Modern Ceza Hukukunun kabul eylediği ceza ve emniyet tedbirlerinin yekdiğerini tamamlayıcı bir tarzda ve bir birine paralel olarak uygulanması ile, ulaşılmak istenen gayenin daha kolay ve çabuk gerçekleşeceği ve hükümlülerin bir daha suç işlemekten kaçınan ve ıslah edilmiş iyi bir vatandaş olarak, tekrar toplum hayatına karışmalarının sağlanacağı mümkün görülmüştür.

Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar yerine; mahkeme suçlunun kişiliğine, suçun işlenmesindeki suret ve şekil özelliklerine, duruşmadan tahassul edilen kanaate göre bu maddenin 1 nci bendinde yer alan para cezasının (tâyin olunan ölçüler içerisinde) veya diğer bendlerde gösterilen tedbirlerden birinin uygulanmasına karar verebilecektir.

Ancak, mahkeme bu madde hükmüne göre, yapılan uygulamalarda; tatbik maddesinde, hürriyeti bağlayıcı ceza ile birlikte, para cezası veya diğer mütemmim bir ceza da bulunduğu takdirde,

bu halde hürriyeti bağlayıcı ceza yerine tâyin olunacak 6 neı benddeki tedbirlerden birinden başka ayrıca maddede mevcudolan para cezası 5 neı maddeye göre ve varsa mütemmim ceza da mustakillen hükmolunacaktır.

Birinci bende göre tâyin olunacak para cezalarının mahiyeti ve yerine getiriş şekilleri Türk Ceza Kanununun 19 ve 24 neı maddelerini tamamlayan bu kanunun 5 neı maddesinde açıkça gösterilmiştir.

Suçü tesbit eden maddede, hürriyeti bağlayıcı cezanın nevine göre, hükmolunacak para cezası da ağır veya hafif olarak tâyin edilecektir.

Yine mahkeme, 2 neı bend hükmüne göre, kısa süreli hürriyeti bağlayıcı ceza yerine, suçlunun 6 ayı geçmemek üzere Devlet veya belediye hizmetlerinde yahut da İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalıştırılmasına karar verebilecektir.

Bu takdirde, suçlu anılan müesseselerde cari ücret üzerinden çalıştırılacaktır.

3 neı bend, genel olarak mal aleyhinde işlenen ve vahameti mevcudolmayan suçlar için, mahkemece gerekli görüldüğü takdirde uygulanacak ceza tedbirlerinden birini ihtiva etmektedir.

Burada hürriyeti bağlayıcı ceza yerine, suç konusu eşya veya malın aynen mağdura iadesi veya tazmini öngörülmüştür.

4 neı bendde ifade edildiği üzere, suçlunun mânevi kalkınması ve ıslahının sağlanması için, mahkemece gerekli görüldüğü takdirde, kendisi halen mevcut bulunan ve ilerde kurulacak olan eğitim ve ıslah müesseselerine gönderilebilecektir.

Muayyen bir yere gitmek veya bâzı faaliyetler yahut da bâzı meslek ve sanatın icrası, suçun işlenmesinde dolaylı bir neden bulunduğu takdirde; yahut da belirli bir yere gitmemek veya bâzı faaliyetler yapmamak yahut da bâzı meslek ve sanatın yapılmasından yasaklılık suçluyu ıslah edeceği kanısını verirse, mahkeme 5 neı bend uyarınca suçlunun belirli bir süre bu kabıl yerlere gitmesini yasak edebileceği gibi, bâzı faaliyet veya meslek ve sanatın icrasından da men edebilecektir.

Suçlunun ehliyet veya ruhsatname sahibi olup, bu ehliyet ve ruhsatının belirli süre veya müebbeden geri alınması, kendisini ıslaha yönelten kâfi bir ceza takdir edildiği veya ehliyet yahut da ruhsatnamenin konusu olan aracın kullanılması, suçun işlenmesinde dolaylı bir neden bulunduğu takdirde, kısa süreli hürriyeti bağlayıcı ceza yerine 6 neı bend hükmü uygulanabilecektir.

Madde 5. — Para cezalarının infaz şekillerini düzenliyen bu madde, T. C. K. nun 19 ve 24 neı maddelerinde yer alan hükümleri tamamlamak maksadiyle sevk edilmiş bulunmaktadır.

Maddenin getireceği yeniliklerden biri, evvelece yalnız şiddet sebebi olarak artırılabilen para cezaları, cezanın şahsiliği prensibine uygun olarak, suçlunun iktisadi durumu, aile sorumluluğu, meşgale ve mesleki, yaş ve sağık durumu ile, cezanın sosyal etkisi ve uyarma amacı gibi hususlar göz önünde tutularak, kanunun tâyin ettiği hadler arasında mahkemece serbestçe takdir olunabilecektir.

Maddenin müteakıp fıkraları hükmolunacak para cezalarının taksit şekillerini ve bunların ödenmelerini teminen öngörülen tedbirleri ihtiva etmektedir.

Ancak para cezalarının ödenmemesi halinde, bunların hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrilmesi, sonuç bakımından tasarının benimsediği esas ve sistemlere çelişik düşeceğinden, prensip itibariyle para cezalarının hapse çevrilmesi hususu terk edilmiş bulunmaktadır.

Bu durumda, tâyin olunan para cezasını ödemeye malî kudreti bulunmadığı tesbit edilenler Devlet, İktisadi Devlet Teşekkülleri veya belediye, ve sair kamu hizmetlerinde bir yılı geçmemek üzere çalıştırılacaklar, rayice göre ödenen ücret miktarı hükmolunan para cezasından mahsube-dilecek, bu arada paranın ödenmesi, hükümlünün çalıştırılmasına son verecektir.

Maddenin son fıkrası, malî durumu müsaidolup da, para cezasını kasten veya ihmal neticesi ödemiyenler hakkında bir ceza hükmünü ihtiva etmektedir.

Madde 6. — Sevk edilen bu madde ile, T. C. K. nun 89 neı maddesindeki esasa sadık kalmakla beraber, cezaların tecili hususunda hâkimlerin takdir yetkileri genişletilmiş ve halen yü-

rürlükte bulunan metindeki (altı ay) dan ibaret olan âzâmî tecil haddi, cezaların nev'ine göre altı ay ve bir seneye çıkarılmıştır.

Madde 7. — Suç işleyen bir kimsenin ıslah edilerek, topluma iadesinden sonra, geçmişinin bu kötü damgasını bütün hayatı boyunca taşımaması ve sabırcasının müstakbel iş hayatında engel olmaması için belirli suçlar dışında ve tâyin edilecek ölçü ve şartlar dâhilinde, sabırca kaydının adli sicilden silinebilmesi için bu madde hükmü sevk edilmiş bulunmaktadır.

Madde 8. — Yine kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalarda uygulanacak olan bu maddenin 1 nci bendinde; yaşlı ve hasta hükümlülerin 30 günü geçmiyen mahkûmiyetleri halinde, belirtilen şartlar dâhilinde bu cezalarının ikâmetgâhlarında çektirilebileceği esası kabul edilmiştir.

2 nci bendi, resmî ve özel sektörde çalışan hükümlülere işlerini aksatmadan cezalarını çekme imkânını sağlamıştır.

3 ncü bendi, bilhassa emeğinden başka bir geliri bulunmayan hükümlülere, kendisini ve ailesini zarurete düşürmeden cezasını çekmek imkânını vermiştir.

Maddenin son fıkrası, yukarıda tadadedilen bendlerin uygulanmasına riayet olunmaması halinde hükmedilecek cezayı ihtiva etmektedir.

Madde 9. — Tasarının bu maddesi ile, cezaların infazının da şahsileştirilmesi prensibine yer verilmek istenilmiştir.

Terbiye ve ıslah gayesine varılabilmek için tatbik edilecek metodun tâyininde bütün uygar ülkelerin infaz hukukunda yer almış bulunan müşahede müessesesi aynen alınmış ve müşahede-de geçirilecek müddetin, hükümlünün ahvali mahsusasına ve suçun işlenmesindeki suret ve şekil hususiyetlerine göre icabında kısaltılabileceği gibi tamamen de kaldırılabilmesi öngörülmüştür.

Bakiye cezaları 6 aydan aşağı bulunanlar, infaz edilecek ceza miktarının az olması sebebiyle, bunlar hakkında müşahede devresinin uygulanmaması kabul edilmiştir.

Madde 10. — Bu hükümle, müşahede ve sınıflandırma merkezlerinin bulunacağı yerin tâyini Adalet Bakanlığına ve bu merkezin kuruluş, görev ve yetkileriyle işleyişi, bu kanuna göre hazırlanacak tüzüğe bırakılmıştır.

Madde 11. — Bu madde ile, ceza evleri açık, yarı açık ve kapalı olarak sınıflandırılmakta ve hükümlünün ıslahındaki inkişaf nazara alınmak ve disiplin yönünden bir ceza evinden diğerine kolaylıkla nakilleri temin edilmektedir.

Madde 12. — Tasarının bu maddesiyle hükümlülerin ceza evlerinde ıslah yönünden gruplara ayrılmasına yer verilmiş, böylelikle her gruba tatbik edilecek ıslah metodunun tâyininde kolaylık sağlanmıştır.

Madde 13. — Bu madde ile tutuklularla hükümlülerin ayrı müesseselerde muhafaza edilmeleri esası kabul edilmiş, bina tefriki mümkün olmadığı takdirde ayrı kesimlerde bulundurulmaları ve yekdiğeri ile ihtilâtlarına meydan verilmemesi hükme bağlanmıştır.

Madde 14. — Tasarının bu maddesinin (a) fıkrasında, mahkûmiyet müddetinin 1/5 ini iyi halle geçirenlere, müebir sebepler muvacehesinde bir günden on güne kadar, (b) fıkrasında ise, açık müesseselerde bulunanlara mahkûmiyet müddetinin yarısını iyi halle geçirmiş oldukları takdirde ve talepleri üzerine 72 saate kadar izin verileceği ve bu konudaki esasların tüzükte gösterileceği kabul edilmiştir.

Madde 15. — Tasarının bu hükmü, ceza evinin disiplinini bozan hükümlülere verilecek inzi-batî mahiyetteki hücre cezalarını göstermektedir.

Madde 16. — Bu madde ile, tatbikatta belirmiş olan ciddî mahzur önlenmek istenmiştir.

Madde 17. — Bu madde ile, terbiye ve ıslah metodlarının en başında yer alan çalışmanın bütün hükümlülere teşmil edilmek gayesi güdülmüştür.

Madde 18. — Tasarının bu maddesi, mütakabiliyet ve cezanın aynen tatbik olunacağı hususu taahhüdedilmek kaydıyla, infazın yabancının mensup bulunduğu Devletin müessesesine bırakılması sağlanmıştır.

Madde 19. — Tasarının getirdiği yeniliklerden biri de, şartla tahliye sistemindedir. Bu tasarı ile, infazla ilgili devreler kaldırılmış bulunduğundan, seyyanen buldukları ceza evinde hüküm-

lülük süresinin 2/3 ünü iyi halle geçirenlerin, talepleri olmaksızın şartla salıverilmeleri öngörül-
müş ve özellikle eski sistemden daha da ileri gidilerek, bu nisbetin tâyininde hükümlünün tutuk-
lu kaldığı günlerin dahi hesaba katılması derpiş edilmiştir.

Uygulamada, infaz yeri ile hükmü veren mahkeme çoğu defa ayrı yerlerde bulunduğundan,
hükümlü hakkında meşruten tahliyesine mütedair kararın zaruri gecikmesini bertaraf etmek için,
söz konusu kararın hükümlünün bulunduğu yerdeki, hükmü veren mahkeme derecesindeki mah-
keme tarafından ittihaz olunacağı kabul edilmiştir.

Maddenin bundan sonraki fıkrası ret kararının gerekçeli olacağını ve bu karar aleyhine kanun
yollarını göstermektedir.

Tasarımın en mühim özelliklerinden biri de, müebbet ağır hapis cezasına hükümlü bulunan-
ların da, mahkûmiyetlerinin 24 yılını iyi halle geçirdikleri takdirde, meşruten tahliyelerinin müm-
kün olmasıdır.

Tasarımın 8 nci maddesinin 1, 2 ve 3 nü bendleri gereğince, kısa müddetli hürriyeti bağlayıcı
cezaların infazına karar verilenler, gerek mahkûmiyetlerinin miktarı ve gerekse yararlandıkları
hükümler dolayısıyla, bunların meşruten tahliyeden faydalanamayacakları mütaakıp fıkra da der-
piş edilmiştir.

Muşrutan tahliyesine 15 gün kalan hükümlünün, normal hayata dönüşünde kendisine iş temin
edebilecek imkânların verilmesi ve infaz sonrası yardım müesseseleriyle temasa geçebilmesi ba-
kimından, izin verilmesi esası kabul edilmiştir.

Maddenin son fıkraları, halen uygulanan hükümlere paralel olarak sevk edilmiştir.

Geçici madde 1. — Sürgün cezasının, insan haysiyetine uygun görülmemesi ve hükümlüyü se-
falete mâruz bırakması sebepleri ile, bütün medeni memleketler tarafından peyderpey kaldırıl-
makta olması göz önünde tutularak, tasarımın bu maddesiyle Türk Ceza Kanununda ve diğer hu-
susi kanunlarda yazılı sürgün cezaları kaldırılmıştır.

Geçici madde 2. — Tasarımın 4 nü maddesinde öngörülen tedbirlerin, suçlunun kişiliğine göre,
mahkeme tarafından uygulanacağı nazara alınarak, tatbikatta bir karışıklığa mahal bırakılma-
mak üzere kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kesinleşmiş olan mahkûmiyetler hakkında, 4 nü
maddenin tatbik edilmeyeceği, bu maddede ifade edilmiştir.

Geçici madde 3. — Bu madde ile, diğer kanunların bu kanuna aykırı olan hükümlerinin
uygulanmayacağı esası kabul edilmiştir.

Geçici madde 4. — Bu kanuna göre hazırlanması gereken tüzüğün, kanunun yayımı tari-
hinden itibaren 3 ay içinde hazırlanıp yürürlüğe konacağı, bu madde ile tesbit edilmiştir.

Geçici madde 5. — Hazırlanması gereken tüzüğün yürürlüğe girmesinden evvel infazı gere-
ken ölüm cezalarının, T. C. Kanununun 12 nci maddesindeki esaslar dairesinde yerine getiri-
lceği, geçici 5 nci madde ile öngörülmüştür.

Geçici madde 6. — Bu kanunda gösterilen müşahede merkezlerinin ikmaline kadar, gereken
tecrit ve müşahedeye tabi tutulmak keyfiyetinin Adalet Bakanlığınca peyderpey tâyin ve tat-
bikine dair işbu intikal maddesi sevk olunmuştur.

Madde 20. — Bu kanuna göre hazırlanması gereken tüzüğün yürürlüğe girmesiyle alâkalı
maddeler göz önünde tutularak, kanunun yürürlük maddeleri bu hükümde tesbit edilmiştir.

Madde 21. — Yürürlük maddesidir.

Adalet Komisyonunun raporu

Millet Meclisi
Adalet Komisyonu
Esas No. : 1/860
Karar No. : 75

28 . 5 . 1965

Yüksek Başkanlığa

Ceza ve İnfaz Kanunu tasarısı, Adalet Bakanı İrfan Baran ve Ceza işleri Genel Müdürü Melih Ergü, Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürü Kemal Yumlu'nun şitirakiyle Komisyonumuzda tetkik ve müzakere edilerek :

Cezaların infazında, toplumun intikam duygularını tatmin ve cezanın ibret olma esasını öngören eski ceza hukuku anlayışı bugün tamamen terk edilerek; yerine, suç işliyenleri kişiliğine uygun terbiye, eğitim ve çalışma yollarıyla ıslah edip, kendilerini topluma yararlı birer unsur haline getirme ilkelerine dayanan bir infaz sistemi, bütün Batı ülkeleri tarafından benimsenmiş bulunmaktadır.

Ceza evinden çıktıktan sonra, nadim ve ıslah olmuş suçlunun izlenmesi ve korunması da bu sistemin kapsamı içine girmektedir.

Esasları bu olan infaz sisteminde, konu bütün ağırlığı ile yine ceza evlerinde toplanmakta ve ıslah problemi yanında ceza evlerinin iğvüvenliği, hükümlü ve tutukluları sağlıklarının korunması ve kendilerine asgari hayat şartlarının sağlanması, başta gelen hususlardan bulunmaktadır.

Memleketimizde de önemli ve önemli olduğu kadar ivedilikle çözümlenmesi gereken konulardan biri, şüphesiz ki, cezaların infazı ve ceza evleridir.

Genel olarak, yılda 250 - 300 bin kişinin ceza evlerine girip çıktığı ve her an ortalama 45 - 50 bin şahsın ceza evinde bulunduğu göz önüne alınırsa, daha ayrıntılarına girmeden konunun ne kadar önemli olduğu ilk bakışta ortaya çıkar.

Evvelece, birçok ülkelerde uygulanan terhibi sistemi ıslah konusunda yararlı olmadığı uzun denemelerden sonra anlaşılınca bu hususta yeni metotlar araştırılmış ve 1857 yılında Norfolk'da denenen, bilâhara 1880 yılından itibaren Doğu İrlanda'da da uygulanan «tedrici serbesti sistemi» zamanla bütün dünyaya yayılmıştır.

1929 yılında bizde de hapishanelerin idaresi diğer uygar ülkelerde olduğu gibi Adalet Bakanlığına intikal etmiş ve böylece infazın ilmi bir sistem dâhilinde inkişafına bu tarihten itibaren başlanmıştı.

Memleketimizde hürriyeti bağlayıcı cezalarda tedrici serbesti sistemine 3038 sayılı Kanunla getirilmiş 3112, 6123, 6988 sayılı kanunlarla muhtelif değişikliklerle bugüne kadar tatbik edilegelmiş ise de T. C. Kanununun infaza ilişkin hükümlerine yapılan değişikliklerin beklenen faydaları sağlamadığı sonucu bugün ortaya çıkmıştır.

Halen, diğer ülkelerin ceza ve infaz kanunlarında hürriyeti bağlayıcı cezaların uygulama şekilleri değiştirilerek;

«Cezaların şahsileştirilmesi prensibine paralel olarak, infazın da şahsileştirilmesi kabul edilmiş,»

«Hücre sistemi kaldırılarak hükümlünün ahlâî temayülünü, hakkında tatbiki gereken ıslah rejimini tâyin ve tesbit üzere bir müşahede devresinin tesisi,»

«Kapalı ceza evleri yerine açık ve yarı açık müesseselerin artırılması,»

«Süratle çoğalmakta olan hükümlü adedi yanında, mali kaynakların daha verimli kullanılması, insan gücünün değerlendirilmesi ve çalışmanın bütün kötülükleri önleyecek bir ıslah vasıtası olduğu esastan hareketle, hükümlülerin tamamına şâmil bir çalışma sisteminin ikamesi,»

«Bâzi hallerde hükümlülere izin hakkının tanınması,»

Gibi hususlar değişik şekilleriyle kabul edilmiş, ayrıca ifade edilen bu değişiklikler yanında; «Kısa süreli hapis cezalarında, suçlunun kendi kendisini ıslaha imkân verme ve mümkün olduğu kadar bu cezalar yerine elâstikî bir para cezası veya buna paralel diğer tedbirlerin uygulanması»,

«Bir daha suç işlemeyeceği kanaatini hâsıl eden hükümlülerde tecil süresinin genişletilmesi», Gibi hususlara da mevzuatta yer verilmiş bulunmaktadır.

Diğer taraftan, hükümlünün ıslahı konusuyla ilgili olarak;

«Özellikle ceza evi personelinin, tanınlanan ıslah evi ülkesine uygun, yetenekli yetiştirilmesi»,

«Ceza ve ıslah evlerinde özel servislerin kurulması»,

Gibi sorunlar da önemle ele alınmış bulunmaktadır.

Bütün Batı ülkelerin ceza ve infaz mevzuatı ve memleketimiz gerçekleri göz önünde tutulmak suretiyle hazırlanan bu tasarıda da genel olarak yukarıda özetlenen prensipler benimsenmiş bulunmaktadır.

Tasarının Komisyon müzakeresi sırasında bâzı üyeler ölüm cezasına muhalif olduklarını ve bu sebeple bu tasarı içerisinde ölüm cezasının kaldırılmasını talebetmişler ise de sevk edilen tasarı ile istihdaf edilen neticenin istihsaline imkân olmadığı sonucuna varılarak, bu konu üzerindeki müzakerelerin devamına lüzum görülmemiş ve ancak Komisyonea ölüm cezasının ayrı bir tasarı ile Türk ceza mevzuatından çıkartılması temennisinin rapora derecedilmesine karar verilmiştir.

Maddeler üzerinde yapılan değişiklikler

Tasarının unvanı:

Komisyonumuzca, (Ceza ve infaz kanunu tasarısı) şeklinde takdim edilen kanun unvanı ağırlık noktasından infaza taallüku sebebiyle (Cezaların infazı hakkında kanun tasarısı) olarak değiştirilmiştir.

Tasarı Madde 4. — Tasarının 4 nci maddesinin 6 ncı bendindeki ehliyet ve ruhsatnamenin müebbeten geri alınmasına dair hükmü ağır ve tatbikatta keyfiliğe yol açacağı gerekçesiyle tasarı metninden çıkartılmış ve taksirli suçlarda; uzun süreli hürriyeti bağlayıcı (6 aydan fazla) ceza tertibedilmesi halinde dahi mahkemeye hürriyeti bağlayıcı cezayı takdirine göre paraya tahvil etme yetkisi verilmiştir.

Tasarı Madde 7. — Tasarının 7 nci maddesinde, adli sicil müdürlüğüne resen, adli sicildeki hükümlülük kaydının silinmesi için mahkemeye müracaat yetkisi tanınmak suretiyle değişiklik yapılmıştır.

Tasarı Madde 8. — Tasarının 8 nci maddesinin ilk fıkrasında yazılı (Sanık) kelimesi yerine (hükümlü) kelimesi ikame edilmiş ve üçüncü fıkrasındaki bir aylık hükümlülük süresi üç aya çıkarılmıştır.

Tasarı Madde 14. — Tasarının 14/a maddesinin ilk satırında mevcut (ve) kelimesi tasarının istihdaf ettiği gayeye uygun olarak (veya) şeklinde değiştirilmiştir.

Tasarı Madde 19. — Yine tasarının 19 ncu maddesinin ilk satırında (Cezaya mahkûm) kelimesinden sonra (olanlardan) kelimesi ilâve edilmek suretiyle maddeye vuzuh verilmiştir.

Öncelik, ivedilik ve Genel Kurul gündeminde bulunan diğer işlere takdimen görüşülmek üzere Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa arz olunur.

Adalet Komisyonu Başkanı
İstanbul
İ. Hakkı Tekinel

Sözcü ve bu rapor kâtibi
Elâzığ
N. Güray

Çanakkale
Söz hakkım mahfuz
R. Sezgin

Giresun
7 b. muhalifim söz
hakkım mahfuzdur.
A. Cüceoğlu

İzmir
Söz hakkım mahfuz.
K. Özek

Kastamonu
Söz hakkım mahfuz.
A. Özdikmenli

Manisa
19/1 Söz hakkım mahfuz
H. Okçu

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Ceza ve infaz kanunu tasarısı

Cezaların ayırımı

MADDE 1. — Infaz yönünden cezalar şunlardır:

1. Ölüm,
2. Uzun veya kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar,
3. Para cezası,

Ölüm cezası ve yerine getirilmesi

MADDE 2. — Ölüm cezası buna mahkûm olan kimsenin asılması suretiyle hayatının izalesidir.

Ölüm cezası, mahkûmun mesubolduğu din ve mezhebin hususi günlerinde icra olunmaz.

Gebe kadınlar doğurmadıkça, akıl hastalığına dâçar olanlar iyileşmedikçe ölüm cezası infaz olunmaz.

Ölüm cezası, hükmolunan kimse hakkında mahkûmiyet ilâmı Temyiz Mahkemesince tasdik ve Türkiye Büyük Millet Meclisince yerine getirilmesine karar verildikten sonra nizamnamede tesbit edilecek esaslar dâhilinde gizli şekilde infaz olunur.

Uzun ve kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar

MADDE 3. — Uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar, müebbet veya muvakkattır.

Müebbet ölünceye kadar devam eder.

Muvakkat uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar. Altı aydan yukarı olanlardır.

Altı aya kadar (altı ay dâhil) hürriyeti bağlayıcı cezalar kısa sürelidir.

Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar yerine uygulanabilecek cezalar

MADDE 4. — Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar yerine; suçlunun ahvali mahsusasına ve suçun işlenmesindeki suret ve şekil hususiyetlerine göre mahkemece;

1. Kabahatlerde, beher gün karşılığı 5 - 10 lira, cürümlerde 10 - 30 lira hesabı ile para cezası,
 2. Altı ayı geçmemek üzere Devlet, belediye hizmetlerinde İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalıştırmaya,
 3. Aynen iade veya tazmince,
 4. Altı ayı geçmemek üzere bir eğitim veya ıslah müessesesine devam etmeye,
 5. Bir yılı geçmemek kaydı ile muayyen bir yere gitmekten, bâzı faaliyetleri veya meslek ve sanatı icradan men'e,
 6. Her nevi ehliyet ve ruhsatnamenin müebbeten veya bir aydan bir yıla kadar muvakkaten geri alınmasına,
- Hükmolunabilir.

Para cezalarının tarifi, tesbiti ve yerine getirilmesi

MADDE 5. — Para cezası kanunda yazılı hadler arasında tâyin olunacak bir miktar paranın Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir.

Asgari ve âzami hadleri gösterilen para cezalarının miktarı, suçlunun iktisadi durumu aile sorumluluğu, meşgale ve meslekî, yaş ve sağlık durumu, cezanın sosyal etkisi ve uyarma amacı gibi hususlar göz önünde tutularak tesbit edilir.

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Cezaların infazı hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Tasarının 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Tasarının 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar yerine uygulanabilecek cezalar

MADDE 4. — Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar yerine; suçlunun ahvali mahsusasına ve suçun işlenmesindeki suret ve şekil hususiyetlerine göre mahkemece;

1. Kabahatlerde, beher gün karşılığı 5 - 10 lira, cürümlerde 10 - 30 lira hesabı ile para cezası,

2. Altı ayı geçmemek üzere Devlet, belediye hizmetlerinde İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalıştırmaya,

3. Aynen iade veya tazmine,

4. Altı ayı geçmemek üzere bir eğitim veya ıslah müessesesine devam etmeye,

5. Bir yılı geçmemek kaydıyla muayyen bir yere gitmekten, bâzı faaliyetleri veya meslek ve sanatı icradan men'e,

6. Her nevi ehliyet ve ruhsatnamenin bir aydan bir yıla kadar muvakkaten geri alınmasına, Hükmolunabilir.

Taksirli suçlardan dolayı hükmolunan hürriyeti bağlayıcı ceza uzun süreli de olsa hakkında bu madde hükmü uygulanabilir.

MADDE 5. — Tasarının 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hükümetin teklifi

Mahkeme gerekli gördüğü takdirde, hükmedeceği para cezasının tâyin edeceği sürelerde ve belirli taksitlerle ödenmesine de karar verebilir. Ancak, taksitlerden birinin süresinde ödenmemesi halinde geri kalan miktarın tamamının tahsili gerektiğini de kararda gösterir.

Taksit süresi iki yılı geçemez.

Hâkim hükmettiği para cezasının tahsilini sağlamak üzere hükümlünün ücret, maaş veya mevcut ve müstakbel diğer gelirlerinin yüzde yirmibeşini aşmayan bir kısmını, bunu ödiyecek bir kimse veya müessese tarafından, göstereceği bir mercie yatırılmasına veya para cezası ödeninceye kadar hükümlünün taşınır veya taşınmaz mallarına, üçüncü şahıslar nezdindeki haklarına tedbir konulmasına da karar verebilir.

Bu ceza hükmünü bildiren ilâm kesinleşince Cumhuriyet Savcılığına verilir. Cumhuriyet Savcısı bir ay içinde para cezasını ödemesi için hükümlüye usulü dairesinde bir ödeme emri tebliğ eder.

Ödemeye malî kudreti müsaidolmadığı usulen tesbit edilenler hakkında hükmedilen para cezası hürriyeti bağlayıcı cezaya tahvil edilemez. Bu takdirde, Devlet, İktisadi Devlet Teşekkülleri, belediye ve sair âmme hizmetlerinde bir yılı geçmemek üzere çalıştırılır.

Rayice göre, emsallerine ödenen ücret tutarı hükümlünün para cezasına mahsubedilir. Çalıştırma esnasında geri kalan parayı öderse tedbir kaldırılır.

Çalıştırma süresi para cezasını tamamen karşılamamış olursa geri kalan paranın tahsili için ilâm Cumhuriyet Savcılığına mahallin en büyük malmemuruna verilir. Malmemurluğunca hapis ile tazyik hükmü ayrı olmak üzere Âmme alacaklarının tahsili usulü hakkındaki Kanun hükümlerine göre infaz olunur.

Para cezası kasden ve ihmâl neticesi ödemediği takdirde dâvanın özelliklerine göre 1 yıla kadar hapis cezası verilir.

Tecil

MADDE 6. — Adliye mahkemelerinde para cezasından başka bir ceza ile mahkûm olmiyan kimse, işlediği bir suçtan dolayı ağır veya hafif para veya altı aya kadar ağır hapis veya bir yıla kadar hapis veya hafif hapis cezalarından biri ile mahkûm olur ve geçmişteki hali ile ahlâki temayüllerine göre cezanın tecili ilerde cürüm işlemekten çekinmesine sebebolacağı hakkında mahkemece kanaat edilirse bu cezanın teciline hükümlünabilir. Bu halde tecilin sebebi hükümde yazılır.

Adli sicildeki hükümlülük kaydının silinmesi

MADDE 7. — a) Kabahat ile mahkûm olan kimse hüküm tarihinden itibaren bir sene içinde bir cürüm veya evvelki hükmün verildiği mahaldeki asliye mahkemesinin kazası dairesinde diğer bir kabahatten dolayı aynı cinsten veya daha ağır bir cezaya,

b) Zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahteçilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflâs gibi yüz kızartıcı suçlarla, ağır hapis veya beş yıldan fazla hapis cezasını müstelzim suçlar haricinde kalan bir suçtan dolayı mahkûm olan kimse, hüküm tarihinden itibaren beş sene içinde işlediği bir cürümden dolayı evvele verilen ceza einsinden bir cezaya veyahut hapis yahut ağır hapis cezasına mahkûm olmadığı takdirde, ilgilinin veyahut Cumhuriyet Savcısının talebi üzerine, adli sicildeki hükümlülük kaydının mahkemece silinmesine karar verilir.

MADDE 6. — Tasarının 6 neimaddesi aynen kabul edilmiştir.

Adli sicildeki hükümlülük kaydının silinmesi

MADDE 7. — A) Kabahat ile mahkûm olan kimse hüküm tarihinden itibaren bir sene içinde bir cürüm veya evvelki hükümün verildiği mahaldeki asliye mahkemesinin kazası dairesinde diğer bir kabahatten dolayı aynı cinsten veya daha ağır bir cezaya,

B) Zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflâs gibi yüz kızartıcı suçlarla, ağır hapis veya beş yıldan fazla hapis cezasını müstelzim suçlar haricinde kalan bir suçtan dolayı mahkûm olan bir kimse, hüküm tarihinden itibaren beş sene içinde işlediği bir cürümden dolayı evvelce verilen ceza cinsinden bir cezaya veyahut hapis yahut ağır hapis cezasına mahkûm olmadığı takdirde, ilgilinin veyahut Cumhuriyet Savcısının veya Adli Sicil Müdürlüęünün talebi üzerine, adli sicildeki hükümlülük kaydının mahkemeye silinmesine karar verilir,

Hükümetin teklifi

Hükümlüler ile müesseselerin tasnifi ve infaz sistemi

Kısa süreli cezaların yerine getirilmesi

MADDE 8. — Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların sanki varsa kanuni vekili veya Cumhuriyet Savcısının talebi üzerine;

1. Hükümlü 65 yaşını ikmal etmiş veya sıhhi durumu ceza evinde bulunmasına mâni olacak derecede bozuk olduğu tabip raporu ile tevsik edilmiş ve hükümlülük süresi 30 günü geçmemişse oturduğu yerde.

2. Hükümlülük süresi 30 günü geçmemesi halinde her hafta Cuma günleri en geç 19 da girmek ve Pazar günleri aynı saatte çıkmak suretiyle bir ceza evinde,

3. Hükümlülük süresi 1 ayı geçmemesi halinde serbestçe çalışabilmesini temin için her gün saat 19 da girmek ve sabahları 7 de çıkmak suretiyle bir ceza evinde, çektirilmesine mahkemece karar verilebilir.

Yukardaki fıkralardan birinin tatbikatına ait karara hükümlü tarafından kasden veya ihmali neticesi riayet olunmadığı takdirde 1 aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Geri kalan cezası da ayrıca çektirilir.

Müşahedeye tabi tutulma

MADDE 9. — Müebbet ağır hapis cezasına veya uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olanlar, haklarında tatbik edilecek rejimi ahlâki temayüllerini ve tefriki icabeden müesseseyi tesbit için teeridedilmek suretiyle bir müşahedeye tabi tutulurlar.

Müşahede müddeti 60 günü geçemez.

Hükümlünün ahvali mahsusasına ve suçun işlenmesindeki suret ve şekil hususiyetlerine göre icabında müşahedeye tabi tutulmayabilir.

Bakiye cezaları altı aydan aşağı bulunanlar müşahedeye tabi tutulmazlar.

Müşahede merkezinin mütalâasıyla alâkalı dosya bakanlığa tevdi olunur. Bakanlık, buna istinaden hükümlünün gönderileceği müesseseyi tâyin eder.

MADDE 10. — Müşahede ve sınıflandırma merkezlerinin bulundurulacağı yer Adalet Bakanlığınca tâyin olunur.

Müşahede ve sınıflandırma merkezinin kuruluş görev ve yetkileri işleyişi kanuna göre hazırlanacak nizamnamede tesbit edilir.

MADDE 11. — Çocuk, kadın ve diğer hükümlülere ait ceza evleri açık yarı açık ve kapalı olmak üzere sınıflandırılırlar.

Hükümlüler 9 neu maddede yazılı esaslar dâhilinde bu müesseselerden birine gönderilirler.

Adalet Bakanlığınca hükümlünün ıslahındaki inkışaf nazarı itibara alınarak bulunduğu müessesenin teklifi üzerine kapalı bir müesseseden yarı açık veya açık bir müesseseye naklolabileceği gibi gerektiğinde disiplin yönünden açık bir müessesede ise, yarı açık veya kapalı bir müesseseye nakledebilirler.

MADDE 12. — Hükümlülerin ceza evlerinde gruplara ayrılması, bunlara tatbik edilecek metodun tesbiti, buldukları ceza evleri veya müşahede ve sınıflandırma merkezleri tarafından tavsiye edilen ve Bakanlığca kabul olunan ve nizamnamede yer alacak esaslara göre yapılır.

MADDE 13. — Tutuklular, hükümlülerden ayrı müesseselerde muhafaza edilirler. Bunlar için müstakil bir bina tefriki mümkün olmadığı takdirde buldukları ceza evinde kendilerine ayrılan kesimlerde kalırlar.

Hükümlülerle tutukluların birbirleri ile ihtilâtlarına müsaade olunmaz.

Adalet Komisyonunun deęiřtirisi

Hükümlüler ile müesseseler in tasnifi ve infaz sistemi

Kısa süreli cezaların yerine getirilmesi

MADDE 8. — Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların hükümlü, varsa kanuni vekili veya Cumhuriyet Savcısının talebi üzerine;

1. Hükümlü 65 yaşını ikmal etmiş veya sıhhi durumu ceza evinde bulunmasına mâni olacak derecede bozuk olduğu tabip raporu ile tevsik edilmiş ve hükümlülük süresi 30 günü geçmemişse oturduğu yerle.

2. Hükümlülük süresi 30 günü geçmemesi halinde her hafta Cuma günleri en geç 19 da girmek ve Pazar günleri aynı saatte çıkmak suretiyle bir ceza evinde,

3. Hükümlülük süresi üç ayı geçmemesi halinde serbestçe çalışabilmesini temin için her gün saat 19 da girmek ve sabahları 7 de çıkmak suretiyle bir cezaevinde, çektirilmesine mahkemece karar verilebilir.

Yukarıdaki fıkralardan birinin tatbikatına ait karara hükümlü tarafından kasden veya ihmali noticesi riayet olunmadığı takdirde bir aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Geri kalan cezası da ayrıca çektirilir.

MADDE 9. — Tasarının 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 10. — Tasarının 10 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Tasarının 11 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 12. — Tasarının 12 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Tasarının 13 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hükümetin teklifi

MADDE 14. — Hürriyeti bağlayıcı bir cezaya mahkûm olanlardan :

a) Mahkûmiyet müddetinin 1/5 ini iyi hal ile geçirenlere ana ve babasının, eşinin, kardeşinin veya çocuğunun ölümü yahut bunlardan birinin ciddi veya ağır hastalıkları halinde veya zarara mâruz kaldıkları büyük yangın, deprem, su baskını gibi âfetlerin vukuunda mahfuzen veya serbestçe gitmek üzere bir günden on güne kadar,

b) Açık müessesede bulunanlardan mahkûmiyet müddetinin yarısını iyi halle geçirenlere ayrıca 72 saate kadar, nizamnamede tesbit edilecek esaslar dâhilinde Adalet Bakanlığının tasvibi ile izin verilebilir.

MADDE 15. — Hükümlü, ceza evi disiplinini bozan hareketlerden dolayı inzıbatı mahiyette olmak üzere her defasında onbeş günü geçmemek kaydı ile ve her türlü ihtilâttan ölcenecek şekilde hücreye konulabilir.

Ceza evi disiplinini bozan hareketlerinden dolayı iki sene içinde üçten fazla hücre hapsi cezası almış olanlar, Adalet Bakanlığının tasvibi ile iyi hal gösterinceye kadar inzıbatî hücre şartlarına tabi tutulurlar. Bu müddet altı ayı geçtiği takdirde keyfiyet yeniden gerekçesiyle birlikte Adalet Bakanlığına bildirilir.

MADDE 16. — Türk Ceza Kanununun 54 neü maddesine göre mahkûm edilmiş olupta bu cezanın infazına başlandığı sırada veya daha evvel ayrıca işlediği fiilden dolayı yaşı sebebiyle hakkında T. C. K. 55 nei maddesinin tatbiki suretiyle hürriyeti bağlayıcı bir cezaya mahkûm edilmiş ise bu ceza infaza başlanılan ceza ile birlikte 55 nei maddede yazılı hükümler dâhilinde çektirilir.

MADDE 17. — Mahkûm bulundurulduğu müessesede çalışmaya mecbur tutulur. Açık müesseseye tefrik edilenlerden veya mahkûmiyet müddetinin en az 1/4 ünü iyi hal ile geçirenlerden, Adalet Bakanlığı, ziraat deniz avcılığı, yol, inşaat, maden ve orman gibi iş sahalarında çalışma ekipleri teşkil edebilir.

Çalışma mecburiyetinin tatbikini mümkün kılaacak müesseseler ikmal edilinceye kadar, şartla salıverilmelerine en fazla bir sene kalanlardan bu karuna göre hazırlanacak nizamnamede tesbit edilecek yaş, meslek ve bedeni kabiliyeti haiz olanlarla tâyin olunacak suçların failleri resmî veya özel sektöre ait işyerlerinde çalıştırılabilirler.

MADDE 18. — Andlaşmalarda öngörülen hükümler saklı kalmak şartıyla, yabancılar hakkında Türk mahkemelerince hükmolunan hürriyeti bağlayıcı cezaların infazının, müteakibliyet ve cezanın aynen tatbik olunacağı hususu taahhüdedilmek kaydıyla, yabancıların mensup bulunduğu Devletin infaz müesseselerine bırakılmasına, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilebilir.

Meşrutanın tahliye

MADDE 19. — Muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm bu'undukları ceza evinde hükümlülük süresinin 2/3 nü iyi hal ile geçirenler talepleri olmaksızın şartla salıverilirler.

Bu nisbetin tâvin'ine hükümlülüğün tutuklu kaldığı günler de hesaba katılır.

Şartla salıvermeyi gerektirir mahiyette ceza emri ilaresi tarafından verilecek gerekçeli mütalâa hükümlünün bu'uluğu verildiği hükmü veren mahkeme derecesinde bulunan mahkemeye tevdi edilir. Mahkeme bu mütalâyayı tasvibettiği takdirde şartla salıverme kararı derhal yerine getirilir.

Mahkeme şartla salıvermeyi tasvibetmediği takdirde gerekçesini kararda gösterir.

Bu karar aleyhine hükümlü veya vekili yahut kanuni mümessil ve Cumhuriyet Savcısı tarafından acele itiraz yoluna başvurulabilir.

Mahkûm oldukları müebbet ağır hapis cezasının 24 yılını iyi halle geçiren hükümlüler hakkında yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır.

Adalet Komisyonunun deęiřtirisi

MADDE 14. — Hürriyeti bağlayıcı bir cezaya mahkûm olanlardan :

a) Mahkûmiyet müddetinin 1/5 ini iyi hal ile geçirenlere ana veya babasının, eşinin, kardeşinin veya çocuğunun ölümü yahut bunlardan birinin ciddi veya ağır hasatalıkları halinde veya zarara maruz kaldıkları büyük yangın, deprem, su baskını gibi afetlerin vukuunda mahfuzen veya serbestçe gitmek üzere bir günden on güne kadar,

b) Açık müessesede bulunanlardan mahkûmiyet müddetinin yarısını iyi halde geçirenlere ayrıca 72 saate kadar, nizamnamede tesbit edilecek esrar dahilinde Adalet Bakanlığının tasvibi ile izin verilebilir.

MADDE 15. — Tasarının 15 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 16. — Tasarının 16 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 17. — Tasarının 17 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 18. — Tasarının 18 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Meşrutun tahliye

MADDE 19. — Muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olanlardan buldukları ceza evinde hükümlülük süresinin 2/3 nü iyi hal ile geçirenler talepleri olmaksızın şartla salıverilirler.

Bu nisbetin tâyininde hükümlünün tutuklu kaldığı günler de hesaba katılır.

Şartla salıvermeyi gerektirir mahiyette ceza eñi idaresi tarafından verilecek gerekçeli mütalâa hükümlünün bulunduğu yerdeki hükmü veren mahkeme derecesinde bulunan mahkemeye tevdi edilir. Mahkeme bu mütalâayı tasvibettiği takdirde şartla salıverme kararı derhal yerine getirilir.

Mahkeme şartla salıvermeyi tasvibetmediği takdirde gerekçesini kararda gösterir.

Bu karar aleyhine hükümlü veya vekili yahut kanuni mümessil ve Cumhuriyet Sevcısı tarafından acale itiraz yoluna başvurulabilir.

Mahkûm oldukları müebbet ağır hapis cezasının 24 yılını iyi halle geçiren hükümlüler hakkında yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır.

Hükümetin teklifi

Bu kanunun 8 nci maddesinin 1, 2 ve 3 nci b e n l e r i gereğince kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların infazına karar verilenler şartla salıvermelerinden faydalanamazlar.

Şartla salıverilmelerine 15 gün kalan hükümlülere, normal hayata avdetlerini sağlayacak ve iş temin edebilecek imkânların verilmesi için kendi başlarına veya infaz sonrası yardım müesseseleri ile temasa geçmek üzere izin verilebilir.

Şartla salıverilmiş olan hükümlüler hakkında şartla salıverme müddetinin hitamına kadar T.C.K. nun 23 nci maddesinin 3 ve 4 nci fıkraları hükümleri tatbik olunur.

Şartla salıverme, hükümlünün iktidarı nisbetinle şahsi hakları tazmin etmesi şartına talik edilebilir.

Geçici hükümler

GEÇİCİ MADDE 1. — Türk Ceza Kanunu ile hususi kanunlarda yazılı sürgün cezaları kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun yürürlüğe giriliği tarihte kesinleşmiş bulunan mahkûmiyetler hakkında 4 nci madde hükmü uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 3. — Diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanuna göre hazırlanması öngörülen tüzük kanunun yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde hazırlanarak yürürlüğe konur.

GEÇİCİ MADDE 5. — Tüzük yürürlüğe girmeden önce infazı gereken ölüm cezaları T.C.K. nun 12 nci maddesindeki esaslar dairesinde yerine getirilir.

GEÇİCİ MADDE 6. — Müebbet ağır hapis cezasına mahkûm bulunanlarla uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olanlar hakkında tatbik edilecek rejimin yalnız uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olanlara munhasır olmak kaydıyla müşahede merkezleri ikmal edilinceye kadar işbu tecriit ve müşahedeye tabi tutulma keyfiyeti Adalet Bakanlığınca peyderpey tâyin ve tatbik olunur.

Son hükümler

Yürürlüğe giriş

MADDE 20. — 4 nci maddenin 2 ve 4 nci b e n l e r i, 5 nci maddenin 7 nci fıkrasındaki (Devlet, İktisadi Devlet Teşekkülleri, belediye ve sair âmm hizmetlerinde bir yılı geçmemek üzere çalıştırmanın sureti tatbikine) dair hükümler ile 12, 14, 17 nci madde hükümleri tüzük ile birlikte diğer maddeler ise kanunun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 21. — Bu kanunun hükümlerini Adalet Bakanı yürütür.

14 . 5 . 1965

Başbakan S. H. Ürgüplü	Devlet Bakanı ve Başb. Yardımcısı S. Demirel	Devlet Bakanı H. Ataman	Devlet Bakanı M. Altınsoy
Devlet Bakanı Ş. İnal	Adalet Bakanı İ. Baran	Milli Savunma Bakanı H. Dinçer	İçişleri Bakanı İ. H. Akdoğan

Adalet Komisyonunun değiştirişi

Bu kanunun 8 nei maddesinin 1, 2 ve 3 neü bend'eri gereğince kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların infazına karar verilenler şartla salıvermeden faydalanamazlar.

Şartla salıverilmelerine 15 gün kalan hükümlü ere, normal hayata avdetlerini sağlayacak ve iş temin edebilecek imkânların verilmesi için kendi başlarına veya infaz sonrası yardım müesseseleri ile temasa geçmek üzere izin verilebilir.

Şartla salıverilmiş olan hükümlüler hakkında şartla salıverme müddetinin hitamına kadar T. C. Kanununun 28 nei maddesinin 3 ve 4 neü fıkraları hükümleri tatbik olunur.

Şartla salıverme, hükümlünün iktidarı nisbetinde şahsi hakları tazmin etmesi şartına talik edilebilir.

GEÇİCİ MADDE 1. — Tasarının geçici 1 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Tasarının geçici 2 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Tasarının geçici 3 neü maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 4. — Tasarının geçici 4 neü maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 5. — Tasarının geçici 5 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 6. — Tasarının geçici 6 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 20. — Tasarının 20 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 21. — Tasarının 21 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hükümetin teklifi

Dışişleri Bakanı V. <i>S. Demirel</i>	Maliye Bakanı <i>İ. Gürsan</i>	Millî Eğitim Bakanı <i>C. Bilgehan</i>	Bayındırlık Bakanı <i>O. Alp</i>
Ticaret Bakanı <i>M. Zeren</i>	Sağ. ve Sos. Yar. Bakanı <i>F. Sükan</i>	Gümrük ve Tekel Bakanı <i>A. Topaloğlu</i>	Tarım Bakanı <i>T. Kapanlı</i>
Ulaştırma Bakanı <i>M. San</i>	Çalışma Bakanı <i>İ. S. Çağlayangil</i>	Sanayi Bakanı <i>A. N. Erdem</i>	En. ve Tabii Kay. Bakanı <i>M. Turgut</i>
Trz. ve Tanıtma Bakanı <i>Ö. Z. Dorman</i>	İmar ve İskân Bakanı V. <i>Ş. İnal</i>	Köy İşleri Bakanı <i>S. Öztürk</i>	

